

ONDERZOEK JONGEREN IN OPVANGGEZINNEN

TUSSENRAPPORT:

BEZOEKEN VAN JONGEREN EN OPVANGGEZINNEN VAN NIDOS
IN DE PERIODE VAN 21 MAART TOT EN MET 9 APRIL 2025

Aanleiding en onderzoek

Aanleiding

Nidos hecht grote waarde aan het gezin als vaste waarde in het leven van een kind. Daarom schakelen wij voor de opvang van alleenstaande minderjarige vluchtelingen (amv) opvanggezinnen in. Nidos hanteert daarbij veiligheidscriteria die in lijn zijn met de normen van de pleegzorg. Daarnaast gelden er specifieke, op de doelgroep en context toegesneden criteria voor plaatsingen binnen gezinnen. Het aantal jongeren dat aan de zorg van Nidos is toevertrouwd is in de afgelopen jaren enorm gegroeid. Dit maakt dat Nidos de afgelopen jaren aan de slag is gegaan met het vergroten en versterken van de inzet van opvanggezinnen, maar ook de ambitie en inrichting van Opvang en Wonen in Gezinsverband (OWG) wordt tegen het licht gehouden. Enkele onderdelen hebben reeds een kwaliteitsslag ondergaan.

Onderzoek

De afgelopen maanden ontving Nidos van diverse externe partijen vragen en signalen over de kwaliteit van de begeleiding van jongeren in opvanggezinnen. Nidos heeft deze signalen steeds serieus genomen, dit is tenslotte haar belangrijkste beschermingstaak. Daarom is besloten tot het starten van een doorlichting. Deze doorlichting heeft als doel een beeld te schetsen van de huidige situatie van jongeren in opvanggezinnen.

Allereerst lag hierbij de prioriteit bij een directe opvolging van de zorgsignalen. Een landelijke momentopname van alle jongeren in opvanggezinnen was hierbij van belang. Daarom hebben de jeugdbeschermers in de periode van 21 maart tot en met 9 april 2025 nagenoeg alle jongeren en opvanggezinnen bezocht en gesproken en een inschatting gemaakt van de fysieke leefomgeving van de jongeren. De resultaten hiervan worden middels dit tussenrapport opgeleverd en bespreekbaar gemaakt.

Bevindingen

De doorlichting vond plaats van 21 maart tot en met 9 april 2025 en is inmiddels afgerond. In deze periode hebben jeugdbeschermers nagenoeg alle jongeren en opvanggezinnen bezocht en gesproken. De resultaten van deze gesprekken zijn systematisch vastgelegd in de dossiers. Op basis van de gesprekken is een actueel en duidelijk beeld ontstaan van de huidige situatie van de jongeren. Uit de professionele inschatting van de jeugdbeschermers blijkt dat het merendeel van de jongeren verblijft in een stabiele en veilige omgeving. Wel zijn er enkele aandachtspunten gesignaleerd, met name op het gebied van mentaal welzijn en bij enkele jongeren zorgelijke signalen rondom veiligheid. Deze signalen waren doorgaans reeds bekend bij Nidos en zijn opgepakt via het bestaande werkproces.

Vervolg

Deze momentopname, weergegeven in dit tussenrapport, is een onderdeel van een bredere analyse, waarbij in het geheel wordt gekeken naar het proces rondom jongeren in opvanggezinnen. Hierin wordt onder meer aandacht besteed aan de werkwijzen van werven, screenen, matchen en het begeleiden van gezinnen. Nidos verwacht in juli het eindrapport op te leveren. Indien de bevindingen daar aanleiding toe geven zullen verbeteringen of aanscherpingen in huidige werkwijzen worden meegenomen in de reeds opgezette kwaliteitsslag van OWG.

1. Doel en onderzoeksvragen

Het doel van dit interne onderzoek is om een volledig en actueel beeld te krijgen van onze jongeren in opvanggezinnen. Dit tussenrapport is ten behoeve van de momentopname en geeft een eerste weergave van de bevindingen die zijn verzameld tijdens de bezoeken aan jongeren en opvanggezinnen in de periode van 21 maart tot en met 9 april 2025. De resultaten vormen input voor de bredere, verdiepende analyse naar de kwaliteit van de opvang en begeleiding van jongeren in opvanggezinnen.

Om tot dit beeld te komen is het onderzoek opgedeeld in een drietal vragen:

- Wat is de professionele inschatting van jeugdbeschermers t.a.v. de jongere?
- Wat is de professionele inschatting van jeugdbeschermers t.a.v. het opvanggezin waar de jongere verblijft?
- Wat is de professionele inschatting van jeugdbeschermers t.a.v. de fysieke leefomgeving waarin de jongere verblijft?

2. Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk wordt de scope, dataverzamelmethode en analysemethode beschreven.

Scope

Alle jongeren die in de periode van 21 maart tot en met 9 april in een opvanggezin verbleven en alle opvanggezinnen die in deze periode jongeren opvingen hoorden bij de scope van het onderzoek. Dit betekende dat in principe 3413 jongeren en de 2612 opvanggezinnen gesproken moesten worden. Dit ging om zowel jongeren tot en met 18 jaar (hoofdzakelijk voogdij) als de 18+ jongeren. Jongeren die begeleid werden door andere voogdijinstanties, maar wel verbleven in cultuurgezinnen van Nidos, zijn niet meegenomen in het onderzoek.

Uiteindelijk zijn 3371 jongeren en 2584 opvanggezinnen gesproken. De uitzonderingen om een jongere en/of opvanggezin niet te spreken zijn gemaakt op inhoudelijke gronden en met een akkoord van de desbetreffende regiomanager mede gefundeerd op de besturingsfilosofie ("gemotiveerd afwijken van kaders"). Het aantal uitzonderingen is ca. 1%. Daarnaast zijn er een beperkt aantal jongeren die na de peildatum (21 maart, 3413 jongeren) zijn overgeplaatst naar andere plekken en derhalve geen onderdeel uitmaken van het onderzoek.

Dataverzameling

Om de drie deelvragen te kunnen beantwoorden, is aan de jeugdbeschermers gevraagd om een gesprek aan te gaan met de jongeren en de opvangouders:

- Een (individueel) face-to-face contact met de jongere
- Een face-to-face contact met de opvangouders in de thuissituatie
- Een extra beeld van de fysieke leefomgeving waarin de jongere zich bevindt

Figuur 1. De drie stappen voor de uitvoering van het onderzoek

Regulier proces

Tijdens het contact met de jongere en de opvangouders werd in principe de reguliere werkwijze en methodiek van Nidos gevolgd. De jeugdbeschermer bezocht zoveel mogelijk de jongeren en opvanggezinnen die door hem of haar worden begeleid (eigen caseload). Jongeren en opvanggezinnen hadden hierdoor contact met een vertrouwd gezicht waarbij zij het gesprek aan konden gaan over hun ervaringen en behoeften. Jeugdbeschermers konden op basis van hun voorkennis rekening houden met culturele aspecten, wensen en gevoeligheden of andere dossierkennis.

Nidos zet verschillende instrumenten in met als doel om een brede en stapsgewijze inschatting van de veiligheid, ontwikkeling en veerkracht van de jongere te maken. De reguliere wijze van registreren leent zich er echter niet voor om data op een systematische manier voor alle jongeren en opvanggezinnen uit het systeem te halen. Om een eenduidig en actueel beeld van alle jongeren in de opvanggezinnen te krijgen is daarom gekozen om informatie te verzamelen in twee additionele workflows in het elektronisch pupil dossier (EPD) en elektronisch gezinsdossier (EGD). In de workflows wordt op specifieke items gerapporteerd, die zijn opgesteld in samenspraak met de afdeling Gedragswetenschappen, Jeugdbescherming en de directie van Nidos.

Workflow

De workflow was opgebouwd uit 11 meerkeuzevragen (ja/nee) beantwoord ten aanzien van de situatie van de jongere, bijvoorbeeld 'de jongere voelt zich op zijn/haar gemak in het gezin' (zie *tabel 1, pagina 5*). Ditzelfde deden zij voor de beoordeling van de situatie bij de opvanggezinnen, waar jeugdbeschermers drie meerkeuzevragen (ja/nee) beantwoordden, bijvoorbeeld 'OWG-ouders zijn beschikbaar voor de opvoeding van de jongeren' (zie *tabel 2, pagina 6*). Dit gold ook voor de

beoordeling van de fysieke leefomgeving waar de jongere zich in bevindt, waar jeugdbeschermers ook drie meerkeuzevragen beantwoordden, bijvoorbeeld 'de woning is voldoende hygiënisch' (zie tabel 3, pagina 6). De vragen in de workflows zijn opgesteld in samenspraak met de afdeling Gedragswetenschappen van Nidos en afgeleid van de veiligheidscheck die jeugdbeschermers doen bij jongeren die verblijven in opvanggezinnen.

Daarnaast hebben jeugdbeschermers een professionele inschatting gegeven over de huidige situatie aan de hand van de volgende mogelijke uitkomsten:

- **De situatie is goed:** Geen verdere actie nodig op dit moment.
- **Er is reeds aanvullende actie ondernomen:** Je hebt eerder als jeugdbeschermer gesignaleerd dat er extra actie nodig is voor de jongere en/of het opvanggezin. Hier heb je al actie op ingezet.
- **Aanvullende actie nodig van de jeugdbeschermer:** Vanuit de professionele inschatting van de jeugdbeschermer schat hij of zij in dat er aanvullende ondersteuning of begeleiding van de jongere en/of de opvangouders nodig is. De jeugdbeschermer kan deze acties zelf coördineren. Een mogelijke interventie nadien zou bijvoorbeeld een extra gesprek met de jongere en/of het gezin kunnen zijn.
- **Multi Disciplinair Overleg (MDO) en/of aanvullende risicotaxatie nodig:** Mocht er sprake zijn van zorgsignalen, dan wordt er conform de werkwijze van jeugdbescherming een MDO georganiseerd. In het MDO wordt in gesprek (met in elk geval een gedragswetenschapper en de OWG-werker) bijvoorbeeld de inzet van een risicotaxatie-instrument overwogen. Wanneer werd aangegeven dat een MDO nodig was voor de jongere, moesten jeugdbeschermers aangeven met welke reden.

Materialen en formats

Voor een gestructureerde en eenduidige uitvraag en observatie is op 21 maart een informatiepakket gedeeld met jeugdbeschermers. Dit informatiepakket bestond uit een algemene instructie voor het onderzoek, een instructie over de workflows en hoe deze in te vullen, de brief die ter informatie aan opvangouders is gestuurd en een format met gesprekstips vanuit de afdeling Gedragswetenschappen.

4. Uitkomsten workflows

Van 21 maart tot en met 9 april hebben de jeugdbeschermers voor 3371 jongeren de workflow in EPD ingevuld. Dit hoofdstuk toont de resultaten aan de hand van de workflows in het EPD en EGD. Onderstaand zijn de resultaten per workflow in aantallen en percentages weergegeven.

In hoofdstuk 5 worden de uitkomsten toegelicht.

Workflow 1: Situatie van de jongeren

Naar aanleiding van gesprekken met de jongeren is het volgende door de jeugdbeschermers geregistreerd:

Tabel 1. Resultaten workflow jongeren

ITEM	VRAAG	JA	NEE
1.	De jongere voelt zich op zijn/ haar gemak in het gezin	95%	5%
2.	Jongere ervaart slaapplek als veilig	99%	1%
3.	Er is voldoende voeding voor de jongere	99%	1%
4.	Relatie is goed met de opvangouders	96%	4%
5.	Relaties met andere gezinsleden zijn goed	98%	2%
6.	Fysiek welzijn van jongeren is goed	96%	4%
7.	Mentaal welzijn van jongeren is goed	87%	13%
8.	De jongere heeft een zinvolle dagbesteding	94%	6%
9.	De jongere heeft een steunend netwerk	95%	5%
10.	De jongere heeft contact met zijn/haar biologische ouders	89%	11%
11.	De jongere is veilig in het gezin	99%	1%

Workflow 2a: De situatie van jongeren in relatie tot hun opvanggezin

Naast een beoordeling van de situatie van de jongeren zelf, hebben jeugdbeschermers ook een inschatting gemaakt van de situatie van het opvanggezin waar de jongere woont. Op basis van de gesprekken met de opvangouders is het volgende geregistreerd:

Tabel 2: resultaten workflow gezinnen

ITEM	VRAAG	JA	NEE
1.	OWG-ouders zijn beschikbaar voor de opvoeding van de jongeren	97%	3%
2.	De omstandigheden waarin het gezin zich bevindt zijn stabiel (financiën, werk, gezondheid, buurt)	96%	4%
3.	Hebben de opvangouders positief contact met de biologische ouders van de jongeren?	87%	13%

Workflow 2b: De situatie van jongeren in relatie tot hun fysieke leefomgeving

Jeugdbeschermers hebben tevens een inschatting gemaakt van de fysieke leefomgeving waar de jongeren en opvangouders zich in bevinden. Hieronder de resultaten van deze inschatting:

Tabel 3: resultaten workflow fysieke leefomgeving

ITEM	VRAAG	JA	NEE
1.	Woning heeft gas, water, verwarming (aangename gevoelstemperatuur), licht	100%	0%
2.	Woning is voldoende hygiënisch	98%	2%
3.	Jongere(n) heeft / hebben een vaste plek om te slapen	99%	1%
4.	Er zijn voldoende mogelijkheden voor privacy van de jongeren	95%	5%

Professionele inschatting

Op basis van de voorkennis van de jeugdbeschermers en de resultaten van de gesprekken, heeft de jeugdbeschermers een professionele inschatting gemaakt van de huidige situatie van de jongeren. In de meeste gevallen was de huidige situatie van de jongeren goed, er was geen aanvullende actie nodig vanuit de jeugdbeschermers (82%). In andere situaties was al aanvullende actie ondernomen om de jongere aanvullende begeleiding of ondersteuning te geven (12%). In enkele gevallen was een aanvullende actie nodig van een jeugdbeschermers (4%) of werd er een MDO gepland vanwege zorgsignalen (2%). De redenen voor deze MDO's waren onder andere dat jeugdbeschermers de

match tussen de opvangouders en jongeren wilden bespreken (27%), en dat de jeugdbeschermer professionele consultatie van een stafcollega nodig had om de ondersteuning en begeleiding van de jongeren (23%). In andere gevallen wilde de jeugdbeschermer signalen van onveiligheid met een collega bespreken (33%).

Naar aanleiding van het gesprek met de opvangouders en de beoordeling van de fysieke leefomgeving heeft de jeugdbeschermer ook een professionele inschatting van de huidige situatie gemaakt. Voor 85% van de gezinnen was de inschatting van de huidige situatie goed, er was geen aanvullende actie nodig. Voor sommige gezinnen was reeds een aanvullende actie ondernomen door de jeugdbeschermer (10%). In enkele gevallen was er een aanvullende actie nodig (3%) of een MDO vanwege zorgsignalen (2%).

In het volgende hoofdstuk worden de resultaten geanalyseerd en geduid.

5. Analyse van de bevindingen

Aan de hand van de resultaten uit de workflows, de professionele inschatting van de jeugdbeschermer en de toelichting die zij hierbij hebben gegeven kunnen we het volgende rapporteren over jongeren in opvanggezinnen:

Het overgrote deel van de jongeren voelt zich op hun gemak binnen het opvanggezin. Waar jongeren zich minder op hun gemak voelen, worden in de toelichting factoren genoemd zoals drukte in huis, het missen van de eigen familie of moeizame communicatie met opvangouders.

De meeste jongeren ervaren hun slaapplek als veilig. In enkele gevallen ervaart de jongere de slaapplek niet als veilig. Jeugdbeschermers lichten toe dat dit bijvoorbeeld ligt aan het gebrek aan privacy die de jongere ervaart als hij of zij een kamer met een ander moet delen.

Volgens de jeugdbeschermers ontvangen jongeren op een enkeling na voldoende voeding en hebben ze een goede relatie met hun opvangouders en andere gezinsleden. Het fysieke welzijn van jongeren wordt over het algemeen als goed ingeschat. Mentaal welzijn vraagt vaker om aandacht. Nidos heeft hier recent onderzoek naar gedaan. Oorzaken die in dit onderzoek naar boven kwamen hadden te maken met langdurige onzekerheid over de verblijfsstatus, zorgen om familie of het gebrek aan contact met biologische ouders, en het wachten op zelfstandige huisvesting.

De meeste jongeren hebben een zinvolle dagbesteding en een steunend netwerk. In enkele gevallen is dit minder het geval. Jeugdbeschermers geven aan dat dit vaak samenhangt met het ontbreken van stabiele familiebanden of sociale steun. Sommige jongeren missen hun familie, kampen met onverwerkte trauma's, waardoor zij zich terugtrekken uit sociale contacten en minder toekomen aan een actieve daginvulling. Daarnaast is er soms geen of slechts beperkt contact met biologische

ouders, bijvoorbeeld omdat jongeren niet weten waar hun ouders zijn, of omdat zij zijn overleden. Deze factoren kunnen het moeilijk maken om structuur en motivatie in het dagelijks leven te vinden.

De jeugdbeschermers geven daarnaast aan dat 99% van de jongeren veilig is in het gezin. Bij 1% van de jongeren die onveilig zijn in het gezin, geven jeugdbeschermers in de toelichting aan dat dit te maken kan hebben met een minder goede relatie met de opvangouder(s) of andere gezinsleden, gebrek aan privacy door het ontbreken van een eigen slaapkamer, en eerdere onveilige gebeurtenissen in het opvanggezin. In alle gevallen waarin de jongeren mogelijk onveilig zijn, is de regiomanager, gedragswetenschapper en/of manager OWG betrokken door de jeugdbeschermer, en is door het actieteam vastgesteld dat er vervolgacties zijn uitgezet.

Volgens de jeugdbeschermers zijn opvangouders meestal beschikbaar voor de jongeren en betrokken bij de jongeren. In een beperkt aantal situaties spelen persoonlijke omstandigheden, zoals de gezondheid van de opvangouders of financiële druk binnen het opvanggezin een rol die deze beschikbaarheid beïnvloedt. De leefomstandigheden van de jongeren zijn in vrijwel alle gevallen op orde: de woningen zijn voorzien van basisvoorzieningen, hygiënisch en bieden de jongeren doorgaans voldoende privacy.

De professionele inschattingen van jeugdbeschermers bevestigen dit beeld: in de meerderheid van de gevallen zijn geen aanvullende acties nodig. In veel situaties is er al actie ondernomen en in een aantal gevallen is er aanvullende ondersteuning van de jeugdbeschermer nodig. In een klein aantal gevallen zijn er zorgsignalen die hebben geleid tot verdere bespreking in een MDO. Hierin is bijvoorbeeld de match tussen de jongere en het opvanggezin besproken of is externe consultatie inmiddels ingezet.

Deze analyse onderstreept het belang van blijvende dialoog tussen de jeugdbeschermer, de jongere en het opvanggezin. Waar nodig zijn passende vervolgstappen reeds in gang gezet binnen het reguliere proces.

Kanttekening methode

Hoewel het onderzoek een breed en actueel beeld biedt van de situatie van jongeren in opvanggezinnen, kent het ook enkele kanttekeningen. De gekozen werkwijze met het beantwoorden van ja/nee-vragen in de workflows bood structuur en efficiëntie, waardoor jeugdbeschermers in een korte periode veel informatie hebben kunnen verzamelen over alle jongeren, maar doet niet in alle gevallen recht aan de complexiteit en nuance van individuele situaties. Jeugdbeschermers konden toelichtingen toevoegen, maar deze toelichtingen varieerden in volledigheid en detail, wat de interpretatie van sommige antwoorden bemoeilijkt. Daarnaast is er sprake van een momentopname; het onderzoek geeft inzicht in de situatie op één specifiek tijdstip, terwijl omstandigheden in de leefomgeving van jongeren en gezinnen dynamisch kunnen zijn.

Tot slot

Dit rapport is tot stand gekomen dankzij de inzet van ruim 500 jeugdbeschermers die in een korte periode contact hebben gelegd met alle jongeren in opvanggezinnen binnen hun caseload.

Door deze gesprekken is een breed en actueel beeld verkregen van de situatie van jongeren, opvanggezinnen en de fysieke leefomgeving waarin zij verblijven. De gehanteerde werkwijze, met gestandaardiseerde vragen en een professionele inschatting, heeft het mogelijk gemaakt om deze informatie gestructureerd en eenduidig te verzamelen en te duiden.

De bevindingen in dit rapport bieden waardevolle inzichten die Nidos helpen om de kwaliteit van de opvang en begeleiding van de jongeren verder te versterken. Dit rapport staat dan ook niet op zichzelf, maar vormt onderdeel van een bredere doorlichting. Voor de zomer van 2025 wordt een uitgebreid eindrapport opgeleverd waarin de resultaten verder worden geanalyseerd en geduid.